Bibliotecă şi învăţământ

Dr. Gheorghe Buluţă
E-mail: gbuluta@umf.ro

Dr. Gheorghe Buluţă este expert atestat al Ministerului Culturii în domeniul carte veche şi bibliofilă. A fost director general al Bibliotecii Municipale „Mihail Sadoveanu" din Bucureşti şi al Bibliotecii Centrale a Universităţii de Medicină şi Farmacie "Carol Davila" – Bucureşti. A predat în calitate de lector cursuri de bibliografie, de istoria scrisului şi a cărţii, la Universitatea din Bucureşti şi la Universitatea „Valahia" din Târgovişte şi cursuri pentru perfecţionarea bibliotecarilor, la Centrul de Pregătire Profesională în Cultură. Are o bogată activitate ştiinţifică, fiind autorul a peste 20 de cărţi, publicate ca unic autor sau/şi în colaborare, şi a peste 400 de studii, articole şi recenzii. Domeniile sale de interes sunt istoria cărţii şi a bibliotecilor, bibliografia şi managementul de bibliotecă.

Rezumat

Fenomenele psiho-sociale generate de mass-media şi de noile tehnologii ale informării şi comunicării la nivelul generaţiilor în curs de formare au dus la practici de comunicare noi, care ocolesc bibliotecile, au dus la o revoluţie în practicile muncii intelectuale, la preeminenţa utilizării textului faţă de lectura lui. În acest context, articolul analizează necesitatea creşterii rolului bibliotecii în dezvoltarea calitativă a demersului de învăţământ şi cercetare şi aduce în atenţie câteva posibile soluţii care includ şi un parteneriat între diversele tipuri de biblioteci, asociaţii profesionale ale bibliotecarilor şi organizaţii non-guvernamentale pentru educaţia prin bibliotecă şi salvgardarea lecturii.

Cuvinte cheie: bibliotecă, educaţie, lectură, copii, tineri, noile tehnologii ale informării şi comunicării

Lumea contemporană, dominată de mass-media şi noile tehnologii ale informării şi comunicării, este plină de paradoxuri. În plină "societate a cunoaşterii", tocmai cunoaşterea interesează mai puţin generaţiile în curs de

BDD-A27063 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

formare, captive în universul divertismentului şi seduse de consum. Niciodată accesul la informație nu a fost mai liber, mai rapid şi mai uşor, dar se pare că întotdeauna ceea ce este la îndemână nu este şi râvnit.

Intre computer şi televizor, "*video-copilul*", cum îl numea Giovanni Sartori (1), creşte cu convingerea că numai "tocilarii" trebuie să citească, crede că efortul susținut nu are rost şi că succesul este o chestiune de "tupeu" şi de noroc, scenariu in care Cartea, Şcoala, Inteligența şi Munca nu-şi află locul.

Bibliotecile, mai ales cele publice şi cele universitare, au de luptat cu mentalități adânc înrădăcinate, cu practici de comunicare noi, care le ocolesc, astfel încât rolul lor in educație a devenit atât de dificil, încât pare utopic.

Atitudinea familiilor în care Cartea nu-i mai preocupă deloc pe părinți, efectele perverse ori/şi nocive ale televiziunii, dependența de computer sunt premise cu care şcoala şi biblioteca au a se înfrunta cu şanse reduse.

În primul ciclu şcolar lucrurile stau mai bine, cel puțin în mediul urban, dar interesul pe care învățătorii şi bibliotecarii reuşesc să-l trezească la copii se reduce drastic în clasele mai mari. Numeroase biblioteci publice fac eforturi remarcabile, desfăşoară programe dedicate, colaborează cu şcolile, imaginează oferte noi, uzează cât pot de faptul că încă există o bibliografie şcolară obligatorie, dar fenomenele psiho-sociale generate de televiziunile comerciale şi de puterea de captare a computerului sunt mai puternice. Nu este în intenția noastră sa minimalizăm avantajele noilor tehnologii ale informării şi comunicării pentru cunoaştere. Problema este că practicile de utilizare şi mentalitățile care le privesc sărăcesc in loc să îmbogățească, prostesc in loc să sporească inteligența, lenevesc mintea in loc să o ascută. Vina este a utilizatorilor, nu a tehnologiei. O statistică plasa România pe un loc fruntaş in trista performanță a *iletrismului* (2) şi lucrurile nu se vor îndrepta.

În mod cert biblioteca şi şcoala, chiar în parteneriat activ, încă atât de necesar, nu pot contracara in totalitate efectele declinului educației în familie si pe acelea ale alterări calității vieții publice prin consumul de emisiuni de televiziune stupide. Desigur, *cauza nu este cu totul pierdută* sau cel puțin *nu ne putem permite să abdicăm* de la *misiunile* bibliotecii publice, aşa cum au fost ele enunțate in *Manifestul UNESCO pentru biblioteca publică* şi în *Declarația de la Copenhaga – Bibliotecile publice şi Societatea Informațională*, ale bibliotecii şcolare, din *Manifestul bibliotecii şcolare*, ale bibliotecilor in general, din *Declarația de la Glasgow privind bibliotecile, serviciile de informare şi libertatea intelectuală* şi din *Manifestul IFLA privind Internetul*. Toate aceste documente ale Federației Internaționale a

BDD-A27063 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

Asociaţiilor de Biblioteci şi Bibliotecari (IFLA) reliefează faptul că "libertatea de acces la informaţii, independent de mijloace şi de graniţe este o responsabilitate fundamentală a bibliotecii". Prin asigurarea de deschideri spre lumea cunoaşterii, a cunoştinţelor, a gândirii si culturii, bibliotecile sunt "garantele alegerii libere, a dezvoltării culturale, a cercetării si informării continue oferite in acelaşi timp indivizilor si colectivităţilor". (3)

Ideea creşterii rolului bibliotecii in dezvoltarea calitativă a demersului de învăţământ şi cercetare preocupă numeroase cercuri de profesionişti ai bibliotecii şi ai serviciilor de informare din întreaga lume, fiind, putem spune, de o stringentă actualitate. Regăsim, de exemplu, aceste preocupări intr-o serie de rapoarte şi articole de specialitate.

O analiză recentă a diverselor aspecte ale "universului paralel al informaţiei", din perspectiva mizelor, ameninţărilor şi oportunităţilor nou apărute din lumea virtuală, pentru profesioniştii informării şi pentru biblioteci, propune orientarea spre noile generaţii de utilizatori ai Internet-ului, pe oferta de informaţie utilă şi de valoare, eventual personalizată. Bibliotecile sunt concurate de o masă de informaţie nevalidată, neprelucrată, disponibilă imediat, indiferent de distanţă. Este un model ce tinde să devină singurul pentru o generaţie născută gata conectată la Internet". (4)

Într-un raport al On-line Computer Library Center (OCLC) se arată că 89% din studenţii primilor ani de învăţământ folosesc un motor de căutare in cercetarea documentară şi numai 2% se adresează instrumentelor de informare informatizate ale unei biblioteci. Utilizatorii, in proporţie de 93% se declară satisfăcuţi de această practică. (5) Într-un alt raport, referitor la comportamentul viitorilor cercetători, şi anume cei din "generaţia Google", născuţi după 1993, sunt prezentate o serie de aspecte din practica utilizării de către aceştia a bibliotecilor virtuale în cercetare şi în lectura on-line. În primul rând se constată tendinţa de a parcurge doar o mica parte din literatura consultată, precum şi o lectură diferită a documentelor pe suport electronic faţă de cele tipărite, mai degrabă o scanare a informaţiilor, chiar un mod de a privilegia lectura on-line, evitând citirea documentului tipărit. Se observă că abilitatea în folosirea motoarelor de căutare nu are un pandant de aceeaşi calitate în practica evaluării informaţiei obţinute. Sunt de semnalat carenţe in circumscrierea clară a nevoilor proprii de informare şi in stabilirea unei strategii de căutare, suplinită doar prin interogarea motoarelor de căutare cu cuvinte ale limbajului comun. Când tinerii in discuţie nu găsesc cataloagele de bibliotecă, printr-o utilizare interactivă, preferinţa lor se îndreaptă spre folosirea unor instrumente familiare de tip Yahoo sau Google. (6)

BDD-A27063 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

Asistăm, fiindu-ne greu să acceptăm, la *o revoluție în practicile muncii intelectuale*, la preeminența *utilizării* textului față de *lectura* lui, la adoptarea unor modalități de *citire eficientă* (citire-scanare, selecție rapida, copy-paste), cu alte cuvinte la *noi modalități de lucru cu textul*, tot atât de diferite pentru generațiile mai vârstnice de acum, pe cât au fost la vremea lor diferențele dintre lectura unei cărți rulou față de o carte de tip codex. Accentul cade pe lectura eficientă, iar nu pe cea tradițională definită prin sintagma devenită desuetă – «zăbava cărților» (vorba lui Miron Costin – "*Nu iaste altă şi mai frumoasă şi mai de folos în toată viața omului zăbavă, decât cetitul cărților*").

Noile practici în folosirea Internet-ului sunt foarte variate. Într-un interviu cu un foarte tânăr cadru didactic de la Facultatea de Jurnalism si Științele Comunicării, Universitatea Bucureşti, acesta observa că mulți dintre studenții, care se pregătesc să devină jurnaliști sau comunicatori, "nu folosesc decât funcțiile de bază ale e-mail-ului, nu ştiu să caute informațiile pe Internet, deşi sunt atraşi de multi-media şi de tot ceea ce este interactiv. De multe ori, nu-şi dau seama ce unealtă au la dispoziție. Internetul se rezumă doar la pălăvrăgeala de pe mess şi la un clip amuzant de pe You Tube". (7)

Ce pot face bibliotecile şi mai ales, bibliotecarii? Un răspuns metodologic, de actualitate chiar si acum, îl găsim în scrierile profesorului *Dan Simonescu* (1902–1993), membru corespondent al Academiei Romane: "Se vorbeşte adesea de «biblioteca viitorului». Esența acestui viitor, la biblioteci, constă in modernizarea lor si, mai ales, în modernizarea gândirii slujitorilor acestora, a bibliotecilor. Biblioteca viitorului va introduce metode noi de difuzare a cărților şi informare a cititorilor prin informatizarea şi automatizarea diferitelor servicii. Bibliotecarul trebuie să fie pregătit din timp pentru schimbare, pentru «şocul viitorului»!" (8) O alta abordare ar fi aceea de a ne pune întrebări: cum să adaptăm oferta info-documentară a bibliotecii la cerințele de informare şi lectură ale tinerilor?; cum sa renunțăm la habitudinile noastre profesionale şi să ne adaptăm la limbajul tinerilor în scopul restabilirii unei comunicări eficiente, ce pare azi atât de dificilă? Întrebări la care o soluție ar exista: "pentru a comunica împreună, trebuie sa fim sincroni!" (9) Bibliotecarii *ar trebui să lupte* pentru menținerea statutului lor de profesioniști ai informării şi de mediatori ai informației utile şi de valoare, pe care o selecționează şi valorifică în folosul utilizatorilor.

S-a discutat mult în privința *rolului bibliotecii în realizarea unui învățământ superior de calitate*. Până in prezent s-au formulat mai multe

BDD-A27063 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

întrebări decât soluţii. Între subiectele mai mult discutate în ultima vreme merită semnalate câteva. Astfel, bibliotecile *ar trebui*: să furnizeze colecţii extinse de documente digitalizate, accesibile prin cataloagele proprii ale acestor instituţii; să faciliteze accesul la informaţie, atât in localurile proprii, cât şi la distanţă; să modernizeze şi să diversifice serviciile pentru utilizatori; să organizeze şi să dezvolte serviciile de referinţă on-line; să simplifice cataloagele de bibliotecă, aceasta fiind direcţia spre care tind OPAC-urile din noua generaţie.

În fapt se poate vorbi de "necesitatea intrării bibliotecilor în lumea digitală ca *jucători cheie*, ceea ce înseamnă interconectarea eficientă cu alte instituţii relevante internaţionale, astfel încât ele să contribuie la dezvoltarea depozitului distribuit al cunoaşterii globale". (10)

Un fenomen actual, specific formării universitare, este învăţământul la distanţă, care are consecinţe în lumea bibliotecilor din mai multe perspective. În primul rând, bibliotecarii fără studii superioare au posibilitatea de a-şi ridica nivelul de pregătire urmând asemenea cursuri. În al doilea rând, studenţii din învăţământul la distanţă formează un public potenţial pentru biblioteci, pe care acestea nu-l au în vedere.

În fiecare judeţ există cel puţin un centru teritorial de învăţământ la distanţă. Ce *ar trebui* să întreprindă bibliotecile, ţinând seamă că numărul studenţilor este, în ultimii ani, în creştere? Iată câteva propuneri: să identifice centrele teritoriale de învăţământ la distanţă ale diverselor universităţi; să se informeze ce discipline sunt studiate, câţi studenţi sunt înscrişi la acestea şi ce lucrări sunt recomandate; să colaboreze cu centrele respective, pentru a face cunoscută oferta bibliotecii în lucrări şi alte resurse info-documentare ce pot interesa programa de studiu şi nevoile de documentare pentru licenţă-masterat; să se încerce realizarea unui parteneriat cu universităţile interesate, care pot dota biblioteca publică cu literatura (cursurile) necesare studenţilor, sau pot transfera pe timp determinat fondurile de publicaţii aferente demersului de învăţământ; să ofere facultăţilor posibilitatea de a le face publicitate in spaţiul bibliotecii. Acest din urmă demers este util publicului tânăr, ajutându-l sa vadă în bibliotecă un loc în care i se propun informaţii centralizate şi sistematizate despre ofertele de educaţie in toate domeniile. Dacă biblioteca publică intră în conştiinţa lor ca un furnizor de informaţie utilă în mod concret, ca o sursă de avantaje directe, este cert că statutul ei de instituţie publică activă, necesară, interesantă, are de câştigat.

Poate că o serie de soluţii s-ar putea găsi daca ar exista un *Parteneriat pentru educaţia prin bibliotecă şi salvgardarea lecturii,* care să

BDD-A27063 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

reunească biblioteci de diverse tipuri, indiferent de tutela lor administrativă şi financiară, asociaţii profesionale ale bibliotecarilor, organizaţii non-guvernamentale, care au ca obiect de acţiune socială – copilul, tânărul şi să încurajeze organizarea unor *dezbateri publice,* inclusiv în mass-media, inclusiv pe canalele accesibile prin internet. De altfel, merită reflectat asupra utilizării unor site-uri ale bibliotecilor, astfel gândite încât să atragă utilizatorii de Internet şi să incite curiozitatea. De ce n-ar putea primi aceştia "*spam"* şi de la biblioteci?

În încheiere amintesc îndemnul scriitorului indian *Rabindranath Tagore* (1861–1941): "Nu limita cunoştinţele unui copil la cele ale tale, deoarece el s-a născut într-o altă perioadă".

Note bibliografice

(1) SARTORI, Giovanni. *Homo videns. Imbecilizarea prin televiziune şi post-gândirea.* Bucureşti: Humanitas, 2005.
(2) CRAIA, Sultana. *Dicţionar de comunicare, mass-media şi ştiinţa informării,* Bucureşti: Meronia, 2008.
(3) BULUŢĂ, Gheorghe; CRAIA, Sultana; PETRESCU, Victor. *Biblioteca în societatea informaţiei.* Bucureşti: Do-MinoR, 2007.
(4) EISENBERG, Mike. The paralell information universe. În: *Library Journal*, May 2008.
(5) *College Students' Perceptions of the Libraries and Information Resources*: *A Report to the OCLC Membership*. Dublin (Ohio): OCLC, 2006.
(6) Centre for Information Behaviour and the Evaluation of Research (Ciber) at University College London (UCL), *Information Behaviour of the Research of the Future: a Ciber Briefing Paper, 11 janvier 2008* – accesibil pe: www.ucl.ac.uk/slais/research/ciber/downloads/ggexecutive.pdf.
(7) "Cititorii sînt şi 1şi 0" – interviu cu Manuela Preoteasa. În: *Dilema Veche*, VI, nr. 264, 5–11 martie 2009.
(8) Cartea şi biblioteca. În: *Centenar Dan Simonescu, Cartea si biblioteca. Contribuţii la istoria culturii româneşti.* Antologie, prefaţă, tabel cronologic, bibliografie selectiva şi note de Gheorghe Buluţă si Victor Petrescu. Târgovişte: Bibliotheca, 2002.
(9) TOUITON, Cecille. Les nouveau usages des generations internet: un dèfi pour les bibliothèques et les bibliothècaires. În: *Bulletin des bibliothèques de France*, t. 53, nr. 4, 2008.
(10) PORUMBEANU MADGE, Octavia-Luciana. *Bibliotecile medicale şi utilizatorii de informaţii din România în era digitală.* Bucureşti: Editura Universităţii din Bucureşti, 2011.

Bibliografie

BULUŢĂ, Gheorghe; CRAIA, Sultana; PETRESCU, Victor. *Biblioteca azi. Informare şi comunicare.* Târgovişte, Editura Bibliotheca, 2004.

BDD-A27063 © 2011 Editura Universităţii din Bucureşti
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)

BULUȚĂ, Gheorghe; CRAIA, Sultana; PETRESCU, Victor. *Biblioteca în societatea informației.* Bucureşti, Do-MinoR, 2007.

CRAIA, Sultana. *Comunicare şi spațiu public la români*. Bucureşti: Editura Meronia, 2005.

PORUMBEANU, Octavia-Luciana. Educația în societatea cunoaşterii şi rolul structurilor infodocumentare. În: *Lucrările Conferinței Internaționale „Educație şi creativitate pentru o societate bazată pe cunoaştere”*, organizată la Bucureşti în perioada 22–23 noiembrie 2007. Bucureşti: Editura Universității „Titu Maiorescu”, 2007, pp. 24–28.

PORUMBEANU, Octavia-Luciana. Educația în societatea informațională / Education in the Information Society. În: *Studii de Biblioteconomie şi Ştiinţa Informării / Library and Information Science Research,* nr. 11/2007, Editura Universității din Bucureşti, 2007, pp. 129–136.

PORUMBEANU, Octavia-Luciana. *Managementul cunoaşterii şi structurile infodocumentare.* Ed. a II-a. Bucureşti: Editura Universității din Bucureşti, 2011.

BDD-A27063 © 2011 Editura Universității din București
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.77 (2026-11-18 10:57:55 UTC)